

קרבות שריון - 1939-45

ב. במישורי רוסייה

התקפת-הגדגד הגרמנית, ושהפעילה שתי דיביזיות-שריון לצורך זה — לא היו בה יותר מ-35 טנקים בעת הקרבות הקריטיים על הנהר אקסאי. הרצאת-הדברים שבספר מעמידה את הקורא על עובדות אלו, ומאפשרת הבנה מלאה של הבעיות שעמדו בפני הפיקוד הגרמני במצבי-הקרב השונים. הנסיון ה"נל" לחילוץ הארמיה-הששית ניתן במפורט, בלויית מרשמים הי נוחים לעיון.

*

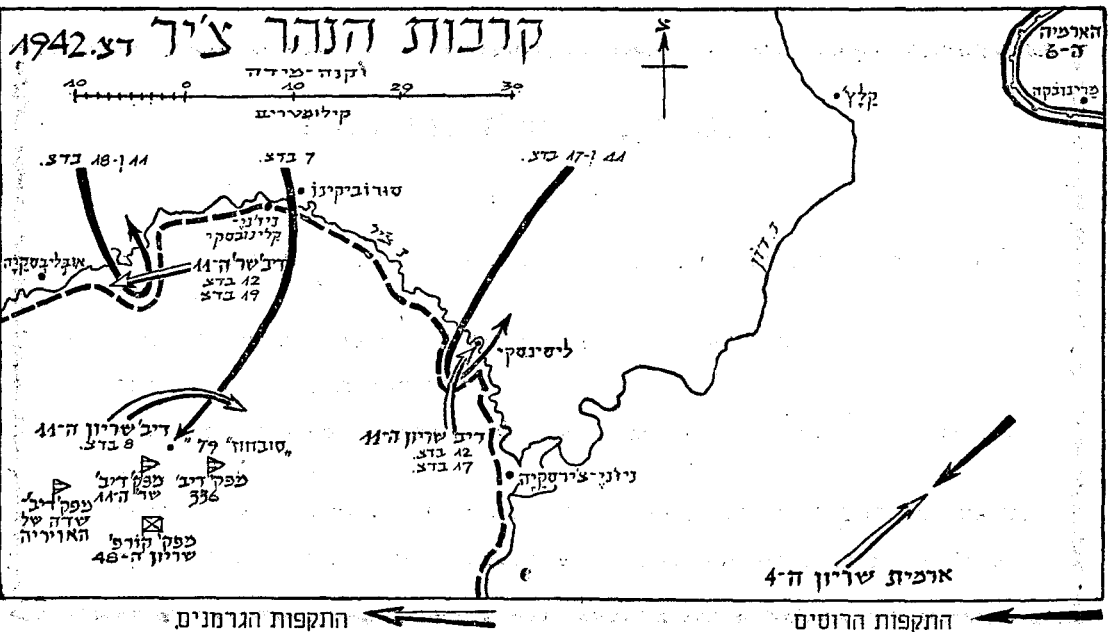
סדרת הקרבות על הנהר צ'יר — כמעט שבועיים לפני הקרבות על האקסאי, וצפון-מערבית משם, בגדה הימנית של הדון — מבהירה יפה את התכונות שבהן הצטיין השריון הגרמני, וכן את טיב תפיסתם של הגרמנים את תפקידי השריון בקרבות-הגנה. תיאורה של סדרת-קרבות זו ראוי מאוד לעיון.

התקופה היא ראשית דצמבר 1942. הגרמנים מתכננים לפרוץ את טבעת-הכיתור המקיפה את סטלינגרד. הקורפוס המשוריין ה-48, שפון-מאלנתיין שימש או כראש מטה, צריך היה להצטרף לקרב זה בשלב מאוחר יותר. לפי שעה, ייצב לעצמו הקורפוס קריהגנה לאורך הנהר צ'יר, במרחקים מאוור

* "קרבות-שריון", מחקר על השימוש בשריון במלחמת העולם השנייה, מאת גנ'מיור פ.ל. פון-מאלנתיין, הוצ' קסל, בריטניה (תרגום מגרמנית). ראה ב"מערכות" חובר' ק"ד, עמ' 48.

אותו חלק של הספרי המוקדש למסעי-המלחמה בנירת רוסייה מתאר את פרק-הזמן המתחיל בסוף נובמבר 1942 ומסתיים בספטמבר 1944. הקרבות המתוארים בו הם אלה שהתנהלו בחזית דרום-רוסיה, ובמפורט ניתנים כאן בעיקר הקרבות של אותן עוצבות בהן שימש פון-מאלנתיין עצמו כראש-מטה: — קורפוס-השריון ה-48 והארמיה-המשוריינת הרביעית אופיינית לכל התקופה ההיא העובדה שהגרמנים היו נתונים בה תחת לחץ רוסי מתמיד וגובר. הקרבות הם כולם קרבות הגנה או נסיגה, והם ניתנים בספר תוך פירוט מסוים של עבודת-המטה הכרוכה בהם. המתכנן, ששימש כל אותה תקופה כראש-מטהו של גנרל בלק, מרומם ומפאר את מפקדו כאחד ממפקדי-השריון הדגולים שבצבא הגרמני, ומצליח לתאר את דגותו כמפקד נמרץ, בעל-יוזמה ונועז.

בכל הקרבות המתוארים מאבד המונח "יחסי-כוחות" כמעט כל משמעות. הברירה שעמדה בפני העוצבות הגרמניות היתה: להלחם — או שלא להתקיים. עוצבה קיימת, ולו גם מדולדלת ביותר, היתה כוח לוחם; ואין כמעט אפשרות להבין את יחסי-הכוחות מתוך עיון בשטוחיהן בלבד של העוצבות הגרמניות: — הכרחי לדעת את מצבתן, בכוח-אדם ובציוד-לחימה, כדי שניתן יהיה בכלל להבין באיזה כוח מציאותי המדובר. למשל, בתיאור הנסיון לחילוץ הארמיה-הששית, שהוקפה ליד סטלינגרד, מתברר כי הארמיה-הרביעית, שהייתה את חוד-החנית של

כאשר, כתוצאה מהנ"ל, נתפסה הגבעה החולשת שבאותה סביבה — נתברר כי מעברה השני נעה שורת טנקים פרוסה אחת, באותו אופן עצמו כמו פלגת השריון הרוסית שנתקפה לפני כן — ואף יחידה זו הותקפה ע"י הטנקים הגרמניים מאחור, והושמדה כליל. תוך רגעים ספורים, לדברי המחבר, השמידו 25 הטנקים 65 טנקים רוסיים, מבלי שיסבלו אף אבידה אחת לעצמם. דבר זה "שבר את חוטי השורה של ההתקפה הרוסית"**. שאר הכוח הרוסי נסוג במהירות בפני השריון הגרמני, ללא התנגדות רצינית.

לפי הערכת בלק — שפקד כאמור על דיביזיות השריון הגרמנית שפעלה בקרבות הנחר ציר — באו לגרמנים נצחונות אלה בקרבות הגנה בראש-וראשונה תודות לפיקוד המצוין שלהם. לדבריו: — "לאחר הלחימה הקשה במערכות הקודמות, כל אותם מפקדים שעצביהם לא עמדו במבחן הוחלפו באנשים שהוכיחו את עצמם. לא נותר מפקד שלא ניתן היה לסמוך עליו באופן מוחלט"***.

אשר לסקטיקה של השריון הגרמני, מציין בלק: "הדיביזיה היתה נעה בלילה, ועם שחר היתה נמצאת בדיוק במקום בו האויב היה חלש ביותר, כשהיא מוכנה לתקוף אותו שעה אחת לפני שהוא היה מוכן לנוע...". האכסיומה (המושכל-הראשון) של הדיביזיה היתה: "מסעות-לילה חוסכים חיים". אכן, ה"שאלה: מתי ישנו האנשים — לא זכתה אף פעם לתשובה ברורה".

פקודות ניתנו בעל-פה בלבד. מפקד הדיביזיה היה מחליט החלטותיו לקראת יום-המחרת במשך הערב, ונותן את הפקודות ההכרחיות בע"פ למפקדי-הרגי מנטים בשדה הקרב; אחר-כך היה חוזר למפקדת-העיקרית ומשוחח על כוונותיו עם ראש-המטה של הקורפוס ה-48. אם קיבל אישור, היתה נשלחת באלחוט הודעה אל מפקדי-הרגימנטים: "אין שינויים" — וכל התגוררות בוצעו כפי שתוכנן מראש עם מפקדי היחידות. אם היו שינויים יסודיים, היה מפקד-הדיביזיה מבקר במשך הלילה בכל הרגימנטים שלו ונותן את הפקודות הנחוצות, ושוב בעל-פה. מבצעי הדיביזיה נוהלו מן עמדה קדמית בשדה-הקרב. מקומו של מפקד-הדיביזיה

החלו בתנועתם כלפי עורפה של דיביזיות-הרגלים הגרמנית. שדרה גדולה של חיל-רגלים ממונע הושמדה — ואחר כך תקף רגימנט-הטנקים, תוך סיוע-מהודק של "רמגיה-שריון" והארטילריה, את השריון הרוסי מן-העורף. הרוסים, לדברי המחבר, לחמו באומץ — אך בקרב-האש נפגעו ע"י אש-צולבת של טבעת טנקים וארטילריה, ונשארו זנוחים בשדה, 53 טנקים רוסיים. שאר כוחות הקורפוס הרוסי נסוגו.

*

במשך התקופה שבין תחילת דצמבר וה-22 בו ניהל הקורפוס ה-48 מספר קרבות דומים לזה שתואר כאן בקצרה. ב-19 בדצמבר, השכם בבוקר, עמדה דיביזיות-השריון הגרמנית ה-11 בסיומו של מסע לילי לקראת כוח רוסי גדול, שצלח את הציר ופרץ שוב לעומק המערך הגרמני. רגימנט "רמגיה-שריון" ה-110 תפס מערך-חסימה על גתים התקדמותם של הרוסים, על מנת למנוע את המשכה. רגימנט-הטנקים ה-15 כונן לתקוף את הרוסים באגפם השמאלי, כשרגימנט "רמגיה-שריון" ה-111 נע לצדו, בדורג לימין ואחורה, כחיפוי-אגפי וכעתודה-מידית. רגימנט-הטנקים מנה 25 טנקים.

עם אור ראשון ראה החוד של רגימנט-השריון יחידות טנקים רוסיות חזקות, פרוסות בשטח נעות דרומה (אל עבר העמדות של רגימנט "רמגיה-שריון" ה-110). מאחר שנתיב-התקרבותם של הטנקים הגרמניים היה כזה שהם טרם נתגלו לעיני הרוסים, נעו 25 הטנקים אל מאחורי הרוסים, תקפו אותם במפתיע מאחור והשמידו 42 מהם לפני שהוברר לרוסים כי הטנקים הנעים מאחוריהם, כמעין "גל שני", של האויב הם.

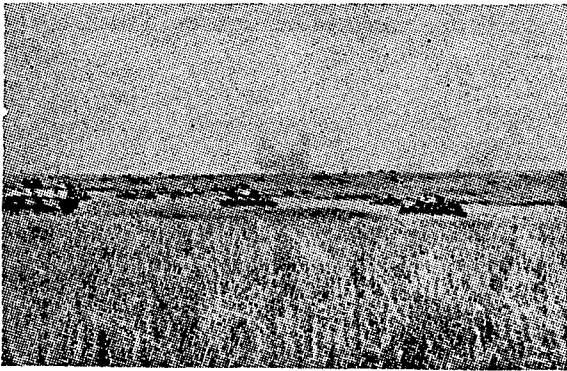
* לפי הספר — "קורפוס-ממונע". אך לפי עצמת-השריון שבו — נראה כי היה זה קורפוס-ממוכן. — המער.

** מענינת הערתו של מאלנתי: — "צויות-הטנקים הרוסיים (באותו זמן), אך במיוחד אלה שבקורפוס-הממונע, כמעט ולא היו מאומנים. ליקוי זה היה אחת הסיבות העיקריות לנצחון הגרמנים ב-19 בדצמבר (1942)".

*** יצוין, כי אותה התקפה-מאחור כפולה מפתעת, ש-חוארה לעיל, נערכה בפיקודו הישיר של קצין בדרגת קפיטן (מקביל לטרון) — דהיינו, קצין זוטרי-יחידה, אשר כנראה הגיע לתפקידו זה תוך חילופי-גברי בקרבות, עוד בטרם עלה ב"דרגה. — המער.

הכבישים הגרועים של רוסיה שימשו איום מתמיד להתקדמות השריון הגרמני: אף רכב חזילי משורין שקע בבוב עד לצירי גלגליו לאורך כל החזית הרוסית.

זירת קרבות השריון — מישוריה הנרחבים של רוסיה (בתצ' לום — התקפת טנקים וחצאי-חלים גרמניים בגזרת אורל' בלגורוד)

הראשון על מוקש, או בטרם פתח תותח נגד-טנקי רוסי באש.

ב. התקפות השריון נגד מערכים נ"ט מאורגנים בעומק, ובהם שדות-מוקשים ותותחים נ"ט רבים, מחייבות ריכוז של טנקים כבדים, בינוניים וקלים, במסגרת עוצבתית — ושיתוף-פעולה מהודק ביותר עם חיל-האוויר, הארטילריה וחיל-ההנדסה.

*

נוסף על ניתוחי קרבות, הניתנים בבהירות ובצורה מאלפת, מכיל הספר תיאורי מהלכים כלליים, שבמסגרת מערכות ומסעי-מלחמה שלמים — כגון: נסיגתו הגדולה של פון מנשטיין, לאחר הכשלון בסטלינגרד — תוך הדגשת מקרים מאלפים, או מהלכים בעלי אופי מיוחד, כמעט תמיד מנקודת-ראותו של קצין-המטה, אשר העיון בהם כדאי ביותר.

כן מכיל הספר פרקים מיוחדים המוקדשים להערכת הצבא הרוסי, על בחינותיו השונות; בפרקים אלה מובלטים יתרונותיו ומגרעותיו של אותו צבא, כפי שראה אותם קצין אויב בשירות-פעיל, במשך השנים שביילה בחזית הרוסית.

מהרהב בחינות ראוי הספר לעיון. ישנם בו אמנם חלקים ניכרים נטולי-ערך, שמוטב היה אילו לא הוכנסו לתוכו; כי אילו לא הוכנסו — היה אוי מתאפשר לקרוא להתרכז בעיון באותם דברים בספר שיש בהם באמת כדי לחדש ולהוסיף והדבר היה משחרר את הקורא מן ההכרח לקרוא פעם נוספת תיאורים גדושים של דברים הידועים לו בלא-הכח.

היה עם אותו כוח-משנה בדיכוייה שעליו הוטל ה-מאמץ העיקרי; הוא ביקר ברגימנטים שלו מספר פעמים ביום. מפקדת הדיכוייה נמצאה קצת-מאחור, ולא שינתה את מקומה במשך מבצע נתון..."
 "דיכויית-הרגלים ה-336" — (להבדיל מ-"דיכויית-השדה" של חיל-האוויר...) — "פעלה... בשקט וביעירות לדוגמה...". לפי בלק ופון-מאלנתיין, "אף פעם לא איבד מפקדה של דיכוייה זו את שיווי-משקלה, ואף פעם לא דרש הקצאה של פלגות מדיכויית-השריון, אפילו ברגעים הקריטיים ביותר."
 "גישה זו לא היתה אפשרית בלי שיתוף-הפעולה ה-הדוק שנוצר ע"י השכנות הקרובה שבין המפקדות של שתי הדיכוייות".

*

ניתוח מפורט מוקדש בספר למבצע "ציטל" ("מצודת-העיר") — והיינו, להתקפה הגרמנית הגדולה על "קשת-קורסק" בקיץ 1943. אין ספק שמערכה זו משמשת עד היום אחד המקורות החשובים ללימוד הנושא של היערכות והגנה נגד-טנקיות, וביחוד על רמת עוצבות גדולות. עיקר מסקנותיו של פון-מאלנתיין ממערכת-קורסק הוא:

א. טקטיקת ההגנה הנגד-טנקית משנת 1941 לא התאימה עוד לתנאים של 1943, שאופייניים להם היו הטנקים הכבדיים יותר, המופעלים בריכוזים גדולים. הטקטיקה החדשה היתה להפעיל קבוצות תותחים נ"ט, שכונו על ידי הגרמנים בשם "Pak-Front" ("חזית נגד-טנקית"). קבוצות אלו, שמנו עד 10 תותחים, היו מופעלות ע"י מפקד אחד, שהיה אחראי לריכוז כל אשם למטרה אחת. יחידות נגד-טנקיות כאלו היו נערכות לעומק, ופזורות לכל רוחבו של השטח המוגן. השאיפה היתה להשיג ע"י כך מצב שבו אפשר יהיה "למשוך" את הטנקים התוקפים לתוך מסכת אש אנפילדית. הרוסים אימצו לעצמם את הטקטיקה הזאת, ופיתחו אותה פיתוח-נוסף, ע"י שהיו מחזיקים את מערכי היחידות הנ"ט הללו בשדות-מוקשים ובתעלות נ"ט, וכן מפוזרים מוקשים, פחזשים, בין רצועות המיקוש. בפרצם אל ה"רצועה-המבוצרת של קשת-קורסק", מצאו עצמם הגרמנים נתונים בתוך רשת יחידות נ"ט מחופרות ומוגנות כאלו — גם לאחר שחזרו כ-20 ק"מ לעומק המערך הרוסי. רמתם ה"אמנותית" ממש של הרוסים בהסוואה גרמה לכך שאי-אפשר היה לגרמנים לגלות שדה-מוקשים, או עמדה בנוסח "חזית-נ"ט" כנ"ל, בטרם עלה כבר הטנק

אם על היסטוריה צבאית לשמש כבסיס לחינוך ואימוון, — עליה להיות עובדתית וחמרת-פניות. היסטוריה-עמולתית או היסטוריה-מצונזרת — מסוכנות הן ואסור להשתמש בהן כבסיס להדרכה כבתי ספר צבאיים או לאימונים. היסטוריה מעידו אינה בבחינת היסטוריה כלל. אין באפשרותה לספק שעורים משלימים או בסיס לאימון מקצועי ושכלי. היא מובילה למסקנות כוזבות. היא מכלכלת את הגרועה שברעות המצויות במחשבה-הצבאית-המקצועית — האשליה העצמית.

בריג'ג' ה.מ. רובינס